

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 834/23
27.6.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ у већу састављеном од судија Ивана Негића, председника већа, Олге Арсовић и Весне Филиповић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник адвокат Павле Јуришић из Новог Сада, улица Максима Горког број 4А, против тужене Eurobank Direktna а.д. Београд, улица Вука Караџића број 10, чији је пуномоћник адвокат Јована Дотлић из Београда, улица Хиландарска број 24/2, ради утврђења ништавости, одлучујући о жалби тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду П 183/22 од 30.11.2022. године, у седници већа одржаној дана 27.6.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Београду П 183/22 од 30.11.2022. године у делу става првог изреке којим је утврђено да је део одредбе члана 1, члана 3 став 1 и члана 4 став 2 Уговора о стамбеном кредиту број ..., закљученог дана 03.06.2008. године између тужиље и правног претходника тужене "Eurobank Direktna" а.д. Београд, а који се односи на валуту ЦХФ као индексирање динарског дуга применом курса ЦХФ апсолутно ништав и да не производи правно дејство, док се у преосталом делу става првог изреке у погледу утврђења ништавости преосталог дела члана 1, члана 3 став 1 и члана 4 став 2 наведеног Уговора, иста пресуда **ПРЕИНАЧУЈЕ** и **ОДБИЈА** тужбени захтев тужиље као неоснован.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 183/22 од 30.11.2022. године у другом ставу изреке, па се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена да тужиљи на име накнаде трошкова овог поступка плати износ од 397.500,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

ОДБАЦУЈЕ СЕ жалба тужене изјављена против трећег става изреке пресуде Вишег суда у Београду П 183/22 од 30.11.2022. године.

ОДБИЈАЈУ СЕ захтеви тужиље и тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Образложење

Ожалбеном пресудом, првим ставом изреке усвојен је тужбени захтев тужиље АА, па је утврђено да су апослутно ништаве одредбе уговора о индексацији у валути CHF, садржане у уговору о стамбеном кредиту број ..., закљученом дана 03.06.2008. године између тужиље и правног претходника тужене Eurobank Direktna а.д. Београд и то у следећим члановима: у члану 1 а која одредба гласи: "Укупан износ кредита 84.219,35 CHF у динарској противвредности по куповном курсу банке на дан пуштања у течај"; у члану 3 став 1 која одредба гласи: "Корисник кредита камату плаћа банци кроз месечне ануитете у динарској противвредности по продајном курсу банке важећем на дан отплате", и у члану 4 став 2 која одредба гласи: "Месечни ануитети уплаћују се у динарима, а висина ануитета се утврђује према продајном курсу банке за CHF на дан уплате". Другим ставом изреке, обавезана је тужена да тужилји накнади трошкове поступка у износу од 337.500,00 динара са законском затезном каматом почев од дана наступања услова за извршење до исплате, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде. Трећим ставом изреке, ослобођена је тужилја плаћања судских такси.

Против ове пресуде, тужена је изјавила благовремену жалбу, побијајући пресуду у целости из свих законских разлога. Тражила је одређене трошкове другостепеног поступка.

Тужилја је изјавила благовремену жалбу побијајући решење о трошковима садржано у трећем ставу изреке, тражећи одређене трошкове другостепеног поступка, због битне повреде одредаба парничног поступка.

Испитујући побијану пресуду у границама овлашћења прописаних одредбом члана 386 Закона о парничном поступку – ЗПП ("Службени гласник РС" бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023 – др.закон), Апелациони суд у Београду је оценио да је само делимично основана жалба тужене, док је жалба тужиље основана.

Побијана пресуда није захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачке 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које овај суд, као другостепени, пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилја као корисник кредита и правни претходник тужене банке су дана 03.06.2008. године, закључили уговор о стамбеном кредиту, када су запослени у банци тужилји саветовали да је то најбоље да учини у CHF, јер се ради о најстабилнијој валути, те је тужилји одобрен кредит у укупном износу од 84.219,35 CHF у динарској противвредности по куповном курсу банке на дан пуштања кредита у течај са роком отплате од 234 месеца, ради куповине стана, чији солидарни дужник је ББ, тадашњи супруг тужиље. Одредбом 3 став 1 је одређено да корисник камату плаћа банци кроз месечне ануитете у динарској противвредност по продајном курсу банке важећем на дан отплате док је чланом 3 став 4 уговора одређено да основна каматна стопа из тачке 3 члана 1 уговора јесте референтна каматна стопа банке, која се формира на основу трошкова извора финасирања које сноси банка и тржишних услова пословања, а утврђује одлуком банке и објављује на сајту банке, а чланом 3 став 5 уговора одређено је да банка задржава право измене уговорене каматене стопе у зависности од промене основне каматне стопе и пословне политике

банке. Одредбом 4 став 2 предвиђено је да се месечни анутети уплаћују динарима а висина ануитета се утврђује према продајном курсу банке за CHF на дан уплате. Одредбом 5 став 2 је предвиђена затезна камата за случај доцње. Тужена није тужиљу писаним путем пре закључења уговора, упозорила на ризике уговарања валутне клаузуле у валути CHF.

Применом одредаба 10, 11, 12, 14, 15, 18, 46, 47, 50, 100, 101, 103, 105, 109, 110 и 1065 Закона о облигационим односима, те чл. 3 став 1 Закона о заштити потрошача (Сл. Гласник РС бр. 79/2005), првостепени суд је најпре оценио правну природу спорног уговора о кредиту, да припада групи формалних уговора по приступу који, с обзиром на финансијску и стручну доминантност банке настају безусловним прихватањем унапред прописане садржине уговора без могућности да друга уговорна страна учествује у одређивању те садржине, јер је исти закључен као формуларни уговор чији текст је унапред састављен од стране банке као даваоца кредита. Сходно томе, нашао је да је банка као професионална финансијска институција, била дужна да поступа у складу са пажњом доброг стручњака, па тако да у сам уговор унесе или у форми посебног писмена, на разумљив и недвосмислен начин обавести корисника кредита о свим могућим економско-финансијским последицама ризика које тужилац преузима прихватањем уговорне клаузуле о индексирању кредита у валути CHF. У конкретном случају, банка није доказала да је пре закључења уговора писано упозорила тужиљу као клијента на последице које може изазвати примена уговорене валутне клаузуле, а могла је и морала је предвидети раст курса швајцарског франка, јер је такво поступање условљено императивним поштовањем основних начела ЗОО као и одредаба Закона о заштити потрошача. Дакле, обавеза банке била је да корисника кредита писаним путем информише о свим пословним ризицима и економским последицама које преузима, пристајањем да се динарски износ његовог дуговања индексира применом курса швајцарског франка, а што тужена банка неспорно није учинила, чиме је поступала противно начелу савесности и поштења и дужности поступања са пажњом доброг стручњака. То је за последицу имало да тужили није омогућено да се благовремено, разумљиво, потпуно и свеобухватно упозна са економско-финансијским последицама ризика закључења уговора о стамбеном кредиту индексираног у валути CHF и тиме јој ускратила могућност да поступа у складу са начелом аутономије воље односно тужилина воља изражена у уговору није обухватала нити је била подобна да обухвати пристанак на наведене ризике, будући да у исте није била писаним путем упућена. Следом изнетог, нашао је да уговорена клаузула о индексирању динарског дуга корисника кредита применом курса швајцарског франка, предвиђена у члану 1 спорног уговора а следствено и одредба члана 3 став 1, имајући у виду да се ануитет састоји од главнице и камате и одредба 4 став 2, по оцени суда представљају неправичне уговорне одредбе, чијом применом би се нарушила еквалентност узјамних давања странака што је, сагласно одредби 103 у вези 105 ЗОО чини ништавим јер су противне наведеним принудним одредбама. Из наведених разлога је нашао да је тужбени захтев основан, налазећи притом и да ништавост спорних одредаба не повлачи и ништавост самог уговора. Оценио је и да није од значаја разматрање околности које су наступиле након закључења уговора јер се ништавост везује за моменат закључења уговора, а посебно због тога што се право на истицање ништавости не гаси.

Одлука првостепеног суда у погледу валутне клаузуле из дела става првог изреке је правилна и законита, и иста се неосновано жалбом тужене банке побија.

Неосновано се жалбом тужене указује на погрешну примену материјалног права – да валутна клаузула не може бити ништава пошто је дозвољена и у складу са свим материјалноправним прописима, посебно са аспекта информисаности корисника и девизног порекла средстава пласираних у динарима са CHF валутном клаузулом.

Одредбом члана 34 став 8 Закона о девизном пословању, важећем на дан закључења предметног уговора (“Службени гласник РС” број 6/2006, 31/2011, 119/2012), прописано је да је дозвољено уговарање у девизама у Републици Србији, с тим што се плаћање и наплаћивање по тим уговорима врши у динарима. Чланом 2 тачка 24 истог закона прописано је да је валутна клаузула уговарање вредности обавезе у девизама у Републици (валута обавезе), с тим што се плаћање и наплаћивање врши у динарима (валута исплате). Одредбом члана 395 Закона о облигационим односима прописано је да ако новчана обавеза гласи на плаћање у некој страниој валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који је важио у тренутку испуњења обавезе.

Из наведених законских одредаба произлази да је уговарање валутне клаузуле дозвољено, да иста има за циљ очување реалне вредности динарског износа кредита од умањења у односу на тржишни курс одређене стране валуте на дан плаћања. Валутна клаузула се може правно ваљано уговорати у циљу очувања једнакости у земљи давања – тржишне вредности динарског износа пласираних и враћених кредитних средстава која се утврђују индексирањем курса стране валуте. Основна функција валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања - једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита на терет корисника кредита, стицањем несразмерне имовинске користи. Међутим, ништава је одредба уговора о кредиту о индексирању динарског дуга применом курса CHF која није утемељена у поузданом писаном доказу да је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути и да је пре закључења уговора корисника кредита потпуно информисала о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле. У складу са одредбама чл. 12, 13, 14, 15 и 16 Закона о облигационим односима, банка је дужна да корисника кредита писано упозори на могућност раста курса CHF, који је она, као финансијска организација могла и морала да предвиди и да о томе упозори корисника кредита пре закључења уговора. Обавеза банке да поштено поступи и упозори корисника кредита на стварни ризик и економске последице које таква клаузула производи, произлази из одредаба чл. 3, 11, 17 и 18 Закона о заштити потрошача важећег у време закључења уговора о кредиту. Од закључења уговора 2008. године до подношења тужбе 2015. године дошло је до енормног раста CHF у односу на валуту евро и динар.

Сходно наведеном, оцена ваљаности одредаба уговора о кредиту индексирањем динарског дуга применом курса CHF зависи од утврђења да ли је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути. Такође, потребно је да банка докаже да је пре закључења уговора о кредиту, корисника кредита на правно прихватљив начин информисала о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које могу наступити применом индексирања курса у

швајцарским францима као валутне калазуле, а која чињеница би указивала на постојање или непостојање ништавости наведене клаузуле. Ово имајући у виду да је банка имала више могућности да предвиди кретања на тржишту финансија везано за поједине стране валуте у којима се задужује, јер је у ситуацији у којој пружа услуге на тржишту капитала у повољнијој позицији од клијента, с обзиром да се професионално бави финансијским пословима и боље познаје прилике и кретања на тржишту, те самим тим и могућност да боље процени ризик којем се излаже приликом закључивања оваквих уговора, који између осталог представља и један од основних извора њених прихода. Такође, утврђивање околности да се банка као давалац кредита у поменутом периоду када је тужиоцу одобрен кредит индексиран у валути CHF задужила у наведеној валути, је од значаја за оцену ризика и интереса овде уговорних страна. У противном, испуњењем наведених услова у тренутку закључења уговора искључује се могућност судске заштите клаузуле о индексирању динарског дуга корисника кредита применом курса CHF, јер се применом те одредбе нарушава еквивалентност узајамних давања даваоца и корисника кредита.

Како тужена банка током поступка није доставила доказ да је тужилац као корисник кредита писано упозорен на последице које може изазвати примена уговорене валутне клаузуле, нити је доказала да је пласирана средства спорним уговором о кредиту прибавила посредством сопственог задужења у истој валути, при чему се жалбом неосновано наводи да је првостепени суд одбио такав предлог јер из списка произлази да исти није ни истакнут, то је правилно првостепени суд закључио да су ништави делови одредаба спорног уговора о кредиту који се односе на индексирање динарског дуга применом курса CHF.

Жалбени наводи којима се указује да у време закључења уговора о стамбеном кредиту између парничних странака ниједним прописом није била предвиђена обавеза на страни тужене банке да клијента упознаје са последицама до којих долази услед промене курса валуте у којој је кредит индексиран, те да се промене курса дешавају на дневном нивоу што је опште познатачињеница а да је тужиљи морала бити позната могућност курсних осцилација, због чега је погрешан закључак првостепеног суда да је тужена била дужна да писаним путем пре закључења уговора о кредиту упозна тужиљу са свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом валутне клаузуле, такође су неосновани. Одредбом члана 3 тачка 3 Закона о заштити потрошача (“Службени гласник РС” број 79/05), важећег у време закључења уговора о стамбеном кредиту између парничних странака, између осталог је прописано да су основна права потрошача у смислу овог закона право на информисаност-располагање чињеницама од значаја за правилан избор и заштита од непоштене огласне поруке или ознаке на производима који могу потрошача да доведу у заблуду. Чланом 11 истог закона било је прописано да приликом куповине производа односно коришћења услуга, потрошач има право да његови економски интереси буду заштићени. Одредбом члана 14 став 1 истог закона било је прописано да потрошач мора бити обавештен о важећој цени производа и услуге, а чланом 18 да обавештење о цени из члана 17 овог закона не може довести у заблуду потрошача у погледу висине цене односно стварати утисак да је цена нижа него што јесте, да су у цену укључене посебне услуге за које се плаћа посебна цена, да је цена била или да ће бити повећана или снижена за одређено време или за одређени износ. У конкретном случају, парничне странке су закључиле уговор о кредиту, који је регулисан одредбом члана 1065 Закона о облигационим

односима, а кредит представља производ који нуди банка, те се на односе између банке и клијента има применити наведени Закон о заштити потрошача, како је то правилно учинио првостепени суд, а није применио Закон о заштити корисника финансијских услуга, који у време закључења наведеног уговора, није био донет.

Према томе, како је правилно оцењено да су спорне одредбе предметног уговора супротне основним начелима Закона о облигационим односима, и то равноправности (члан 11), савесности и поштења (члан 12), забране злоупотребе права (члан 13), забране стварања и искоришћавања монополског положаја (члан 14) и једнаке вредности узајамних давања (члан 15), то је сходно наведеним одредбама Закона о облигационим односима, те одредбама чланова 3, 11, 17 и 18 Закона о заштити потрошача, важећег у време закључења уговора о кредиту, постојала обавеза банке да поштено поступи и упозори корисника кредита овде тужиљу на стварни ризик и економске последице које валутна клаузула производи односно да корисника кредита писано упозори на могућност раста курса СНФ с обзиром да је она као финансијска организација могла да предвиди и да о томе упозна корисника кредита овде тужиоца пре закључења уговора, што је у конкретном случају изостало, а што за последицу има ништавост одредбе уговора о валутној клаузули.

То да је банка могла да предвиди раст курса СНФ, произлази и из самих навода тужене банке током поступка у погледу њених уверавања тужиље приликом закључења уговора да је реч о најстабилнијој валути, која је у том тренутку, што је сада накнадно, општепознато, била на историјском минимуму, па се баш због тога могло предвидети рестабилизовање СНФ у смислу ојачања у односу на друге валуте. Последице таквог ојачања односно раста вредности валуте СНФ, у смислу нееквивалентне висине износа који би тужиља била дужна да врати по уговору, тужена банка, супротно наводима жалбе, као финансијска институција којој су таква предвиђања претпоставка успешног пословања, јесте била у могућности да предвиди, а тужиља као просечан грађанин која о финансијским токовима нема сазнања, јер супротно тужена није тврдила нити доказала, то није била.

Најзад, Одлуком о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у иностраној валути („Службени гласник РС“, бр. 21/2015 од 25.02.2015. и 51/2015 од 12.06.2015. године), донетом пре подношења тужбе у овом поступку 29.07.2015. године, Народна банка Србије је предвидела четири модела конвертовања кредита индексираних у СНФ у кредите индексираних у евро, ради очувања стабилности финансијског система у Републици Србији (чл. 1), којим је прописана дужност банке да корисницима стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, уз задржавање постојећих инструмената обезбеђења и у складу са актима из тачке 6. Одлуке, понуди ове моделе, ради закључења анекса уговора, и при достављању понуде да кориснику предочи ефекте сва четири модела из те понуде приказивањем одговарајућих планова отплате кредита (чл. 3 став 1 и став 5). Наведено, са становишта надзорне функције Народне банке Србије, потврђује правилност става о обавези банке да кориснику предочи последице прихватања понуде неког од својих производа. Поред тога, а супротно наводима жалбе, утврђење ништавости одредбе о индексацији дуга у валути СНФ, не доводи до апсурда немогућности утврђења висине преосталог дуга, јер је исту могуће утврдити по мерилима наведене Одлуке. Притом, тужена у току поступка није ни тврдила нити доказала да је тужиљи понудила измену

услова отплате у складу са Одлуком, те да је сагласном вољом дошло до анекса уговора, у ком случају би било основано жалбено указивање да тужила нема правни интерес за утврђењем ништавости одредбе о индексацији дуга у CHF. Такав интерес несумњиво постоји и без постављеног захтева за исплату у овој парници, из разлога који су претходно образложени.

Приликом одлучивања Апелациони суд у Београду је ценио и остале жалбене наводе и закључио да су без утицаја на законитост и правилност пресуде у погледу утврђења ништавости валутне клаузуле у CHF, како у односу на утврђено чињенично стање, тако и на примењено материјално право, те како у том делу првостепена пресуда није захваћена битним повредама одредаба парничног поступка на које другостепени суд пази по службеној дужности, то је применом члана 390 ЗПП у том делу потврђена.

Међутим, основана је жалба тужене у погледу оспоравања правилности првостепене пресуде којом је утврђена ништавост преосталог дела спорних одредаба, јер уколико би се утврдила ништавост и овог дела, тада уговор о кредиту не би производио правно дејство, а што није била намера странака приликом закључења овакве врсте уговора (уговор о кредиту) у складу са чланом 1065 и 395 ЗОО, због чега је у том делу применом одредаба члана 394 тачка 4 ЗПП преиначена првостепена пресуда одбијањем тужбеног захтева.

Жалбом тужиле основано се оспорава правилност одлуке о трошковима поступка, јер је неправилном применом материјалног права и то Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, награда за састав жалбе и ревизије погрешно обрачуната у износу од 30.000,00 динара, а треба 60.000,00 динара. У осталом, првостепени суд је правилном применом чл. 153, 154 и 163 ЗПП и Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката важеће у време закључења расправе, обрачунао тужиле оне трошкове који су били потребни и оправдани, по мишљењу и овог суда. Због тога је решење о трошковима преиначено увећањем за 60.000,00 динара (још по 30.000,00 динара за састав жалбе и ревизије), применом чл. 401 тачка 3 ЗПП.

Сходно чл. 11 став 6 Закона о судским таксама, а применом чл. 387 став 1 тачка 1 ЗПП, другостепени суд је одбацио жалбу која је недозвољена по одредби тог посебног закона.

Обе стране су у другостепеном поступку незнатно успеле, па је применом чл. 153 ЗПП, њихов захтев за накнаду трошкова овог поступка одбијен.

Председник већа-судија
Иван Негић,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић